

Digital barrierer i arbeidslivet

Kristin S. Fuglerud

Sjefsforsker, PhD, Leder faggruppe for digital inkludering, Norsk Regnesentral, Amanuensis II, Senter for helse og teknologi, Universitetet i Sørøst-Norge

Rehab-lunsj, online, 19 februar 2026

Et tankevekkende bilde av virkeligheten

- ▶ Sysselsetting
 - Generell befolkning (20–64 år): ca. 80 %
 - Personer med nedsatt funksjonsevne (15–66 år): ca. 38%
- ▶ Teknologi både en av de største barrierene og en av de største mulighetene for arbeidsdeltakelse
- ▶ Ca 70 % av personer med funksjonsnedsettelse opplever begrensninger ved bruk av IKT-løsninger
- ▶ 15-20% av befolkningen har en funksjonsnedsettelse: WHO snakker om «**dobbelt byrde**» og forsterkning av alle andre risikofaktorer

Mellom 600000 og 1 million nordmenn strever med digitale løsninger

915 000
over 67 år
(SSB 2024)

20 %
har nedsatt
funksjonsevne og
10% er sjelden
eller aldri på nett
(uu-tilsynet)

930 000
Innvandrere
(SSB 2024)

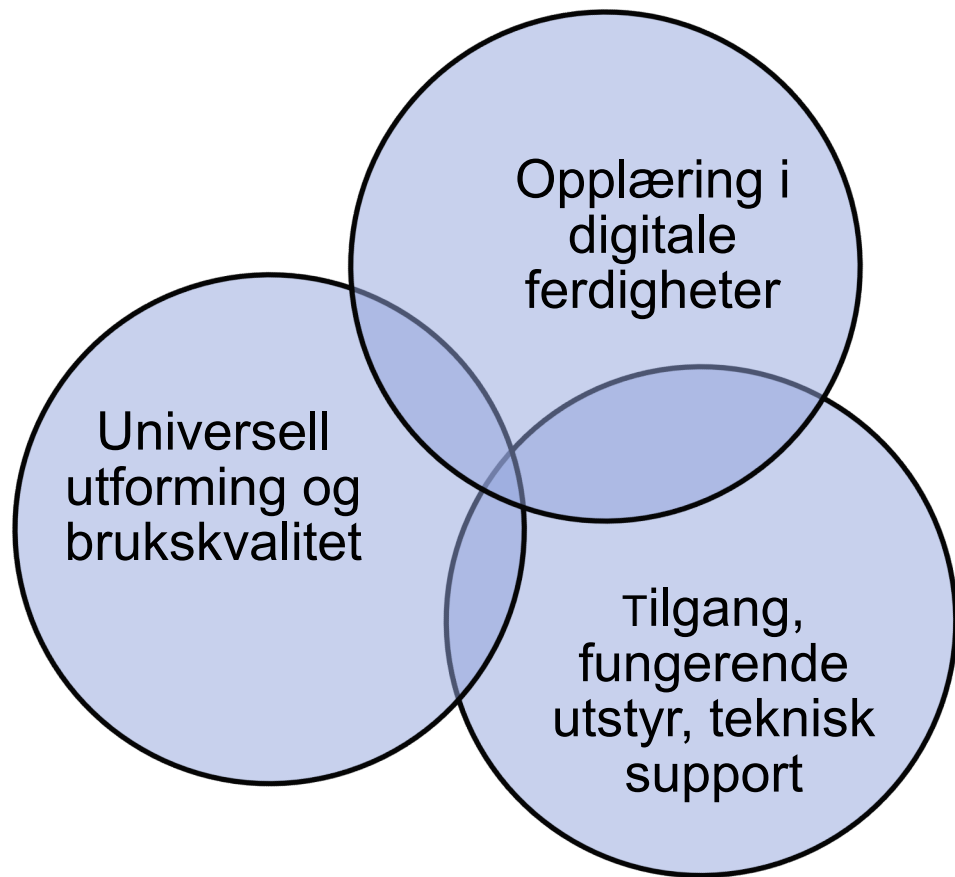

600 000
svak digital
kompetanse
(HK-dir 2021)

130 000
husholdninger
er fattig
(OsloMet 2022)

(Bjørnness et al., 2021; Lassen, 2022;
SSB, 2024a, 2024b; Strand et al., 2023)

Forutsetninger for digital inkludering

Universell utforming – definisjon 1

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, **inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)**, slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av **flest mulig**, uavhengig av funksjonsnedsettelse.

[Likestillings- og diskrimineringsloven \(Idl\)](#)

Lovgivning og universell utforming

- ▶ Konvensjonen om funksjonsnedsettes rettigheter, CRPD, forrang
- ▶ Likestillings- og diskrimineringsloven, med forskrift om universell utforming av IKT.
- ▶ Gjelder for virksomheter som har hovedløsninger rettet mot allmenheten i offentlig, privat sektor, inkludert utdanning

Forskrift om universell utforming av IKT

- ▶ Henviser til standarden «Retningslinjer for universell utforming av netttinnhold»
 - Web Content Accessibility Guidelines (WCAG)
- ▶ Omfatter
 - nettsider og apper med innhold, video, dokumenter og kommunikasjon
- ▶ Gjelder foreløpig ikke i arbeidslivet, men standardene/kravene er relevante

Universell utforming vs. tekniske hjelpemidler for spesifikke behov (individuelle løsninger)

© Inside-studio / Depositphotos.com

Universell utforming gjør at man kan bruke ønskede hjelpemidler sammen med standardløsninger

closingthegap.com/introducing-tobii-dynavox-pceye-plus/
Closing the Gap 2020 Virtual Conference October 28

Tobii Dynavox PCEye Plus with EyeR and next generation Windows Control

© Norges Blindeforbund

Utfordringer med kun individuell tilrettelegging

- ▶ Vedlikehold og oppdatering
- ▶ Skalering av individuelle tilpasninger
- ▶ Kompleksitet og opplæring
- ▶ Stigma og synliggjøring
- ▶ Svært begrenset gjenbruk
- ▶ Økt ressursbruk og merarbeid for NAV

Hva er status for universell utforming av IKT i arbeidslivet?

- ▶ Gjennomgang av 24 IKT-systemer (lønn, faktura, CRM, ERP) viser store variasjoner i grad av tilgjengelighet (Useit)
- ▶ Kontorprogrammer for e-post, tekstbehandling og regneark er ofte tilnærmet universelt utformet
- ▶ Interne fag- og administrative systemer har ofte mangler
- ▶ Videokonferansesystemer har noen mangler

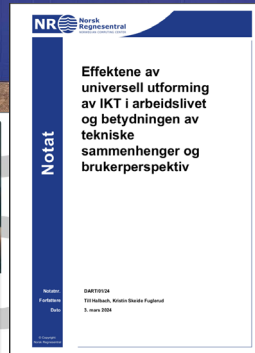
Hva vet vi om nytten av universelt utformet IKT?

- ▶ Samfunnsøkonomiske analyser viser stor samfunnsøkonomisk gevinst
- ▶ Case-studier har vist at nytten er større enn kostnadene for ansatte og virksomheter (positiv RoI)
- ▶ Kunnskap og holdninger:
 - Arbeidsgivere har lav kunnskap om uu og om mulighetene
 - Personer med funksjonsnedsettelse er ofte stabil og produktiv arbeidskraft

Samfunnsøkonomisk utredning av ytterligere
gjøttre til universell utforming av IKT på
arbeidsplassen

Report prepared for the Ministry of Labour and Equality

Universell utforming av IKT på arbeidsplassen er lønnsomt

Pressemelding | Nr: 60/24 | Dato: 30.10.2024

– Arbeid til alle er jobb nummer én. Som samfunn trenger vi å få flere i jobb, og da går det ikke at mange arbeidsplasser har IKT-løsninger som ikke er tilstrekkelig universelt utformet eller tilrettelagt. Arbeidslivet er nøkkelen. Hvis vi skal oppnå likestilling i samfunnet må alle kunne delta og leve så selvstendige og frie liv som mulig, sier kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery.

Kultur- og
likestillingsdepartementet

Digitaliserings- og
forvaltningsdepartementet

TEMA

Likestilling og mangfold

Inkluderende digitalt arbeidsliv (IDA) - prosjektet

Støttet av Forskningsrådet

IDA-prosjektets arbeid

- ▶ **Modenhetsmodell for universell utforming** – metodikk for å måle status og progresjon, og prioritere tiltak for å oppnå universell utforming i en virksomhet
- ▶ Studie av **effekter av universell utforming** i behandlingsplan (en del av DIPS sin journalløsning)
- ▶ Analyse av ekstra ressursbruk (bl.a. for **NAV**) ved manglende universell utforming

IDA-prosjektet:

Case studie på behandlingsplan i DIPS

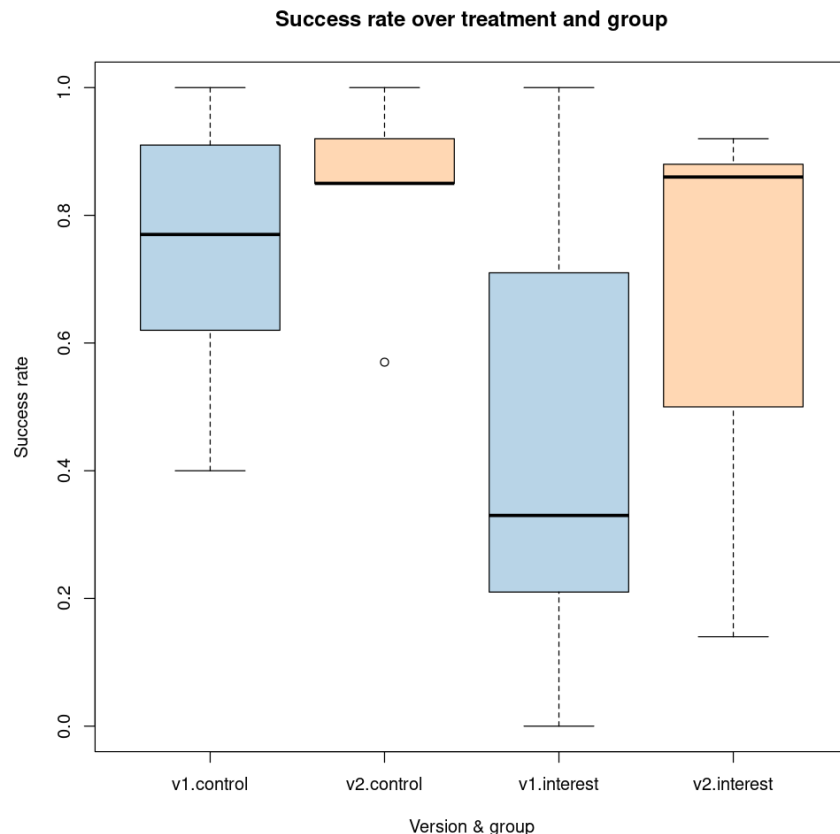
Testet to versjoner

- ▶ 1: opprinnelig versjon
- ▶ 2: uu-forbedret med 60%

Målt mange parametere

- ▶ 3 ytelse
- ▶ 6 opplevelsesparametre

Positiv trend for alle ansatte, både med og uten funksjons-nedsettelse

NB! Studien er ikke publisert ennå!

Konklusjon

For å redusere digitale barrierer i arbeidslivet trenger vi

- gode systemer for tilgang til nødvendige tekniske hjelpemidler, inkludert
 - IT-støtte og
 - tilpasset opplæring
- krav om universell utforming av IKT i arbeidslivet

Takk for oppmerksomheten!

Innspill, spørsmål og synspunkter?

Kristin S. Fuglerud,
kristins@nr.no

Digital inkludering,
Norsk Regnesentral